

СИНХРОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАКТИКИ ВЕДЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ

©2018 СТРИЛЕЦЬ В. Ю.

УДК 336.63

Стрилець В. Ю. Синхронізація української практики ведення та розвитку малого бізнесу з європейськими стандартами

Мета статті полягає в дослідженні, компаративному аналізі та систематизації досвіду ведення та розвитку малого бізнесу європейських країн стосовно української практики. Аналізуючи та оцінюючи основні переваги досвіду ЄС в управлінні сферою малого бізнесу, визначено можливості його синхронізації в українській реальності функціонування малого підприємництва. У результаті дослідження визнано необхідність приведення українських стандартів підприємництва до європейських норм; встановлено критерії синхронізації практики фінансового забезпечення малого бізнесу; досліджено «якісну структуру» суб'єктів малого бізнесу України та ЄС; ідентифіковано пріоритетні галузі діяльності у сфері малого бізнесу. Проведений аналіз дозволив виділити перелік перешкод, що заважають синхронізації українських стандартів з європейськими стандартами ведення малого бізнесу. Акцентовано увагу на необхідності об'єктивного та прозорого моніторингу стану малого бізнесу та визначено, що дослідження, проведені зарубіжними організаціями щодо стану та рівня розвитку малого бізнесу в Україні, є більш реалістичними, ніж вітчизняні. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є визначення практичних рекомендацій і тактичних дій щодо адаптації позитивного світового досвіду ведення та розвитку малого бізнесу в Україні та усунення існуючих проблем у їх діяльності.

Ключові слова: малий бізнес, фінансове забезпечення, євроінтеграція, зарубіжний досвід.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 22.

Стрилець Вікторія Юрївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та банківської справи, Полтавський університет економіки і торгівлі (вул. Ковалів, 3, Полтава, 36014, Україна)

E-mail: strilecvika@ukr.net

УДК 336.63

Стрилець В. Ю. Синхронізація української практики ведення і розвитку малого бізнесу з європейськими стандартами

Цель статьи заключается в исследовании, компаративном анализе и систематизации опыта ведения и развития малого бизнеса европейских стран относительно украинской практики. Анализируя и оценивая основные преимущества опыта ЕС в управлении сферой малого бизнеса, определены возможности его синхронизации в украинские реалии функционирования малого предпринимательства. В результате исследования признана необходимость приведения украинских стандартов предпринимательства к европейским нормам; установлены критерии синхронизации практики финансового обеспечения малого бизнеса; исследована «качественная структура» субъектов малого бизнеса Украины и ЕС; идентифицированы приоритетные области деятельности в сфере малого бизнеса. Проведенный анализ позволил выделить перечень проблем, мешающих синхронизации украинских стандартов с европейскими стандартами ведения малого бизнеса. Акцентировано внимание на необходимости объективного и прозрачного мониторинга состояния малого бизнеса и определено, что исследования, проведенные зарубежными организациями о состоянии и уровне развития малого бизнеса в Украине, являются более реалистичными, чем отечественные. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является определение практических рекомендаций и тактических действий по адаптации положительного мирового опыта ведения и развития малого бизнеса в Украине и устранению существующих проблем в их деятельности.

Ключевые слова: малый бизнес, финансовое обеспечение, евроинтеграция, зарубежный опыт.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Библ.:** 22.

Стрилець Вікторія Юрївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і банківського дела, Полтавський університет економіки і торгівлі (вул. Ковалів, 3, Полтава, 36014, Україна)

E-mail: strilecvika@ukr.net

UDC 336.63

Strilets V. Yu. The Synchronization of Ukrainian Practice of Conducting and Developing Small Business with the European Standards

The article is aimed at studying, comparing and systematizing the experience of conducting and developing small business in the European countries concerning Ukrainian practice. Analyzing and evaluating the main advantages of the EU experience in the management of small business, the possibilities of its synchronization in the Ukrainian realities of small businesses functioning are defined. As a result of the study, the need to bring Ukrainian standards of entrepreneurship to European norms is recognized; criteria for synchronization of small business financial provision practices are determined; the «qualitative structure» of small business entities both in Ukraine and in the EU is researched; priority areas of activity in the sphere of small business are identified. The carried out analysis helped to allocate a list of problems that hinder synchronization of Ukrainian standards with the European standards of conducting small business. Emphasis is placed on the need for objective and transparent monitoring of the status of small business, it is determined that studies carried out by foreign organizations on the status and level of small business development in Ukraine are more realistic than domestic ones. Prospect for further researches in this direction is definition of practical recommendations and tactical actions on adaptation of positive world experience of conducting and developing small business in Ukraine together with elimination of existing problems as to the related business activities.

Keywords: small business, financial security, European integration, foreign experience.

Fig.: 4. **Tbl.:** 1. **Bibl.:** 22.

Strilets Victoriia Yu. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Finance and Banking, Poltava University of Economics and Trade (3 Kovalia Str., Poltava, 36014, Ukraine)

E-mail: strilecvika@ukr.net

З рівнем розвитку малого бізнесу (далі МБ) у країні можна судити про її здатність пристосуватися до мінливого економічного середовища, створювати умови для практичної реалізації здібностей і талантів кожного індивіда, що позитивно

позначається на процесах єднання нації, збереженні її національного духу та національної гордості. Невідповідність рівня розвитку малого бізнесу України глобалізаційним та євроінтеграційним векторам руху ставить нові завдання та цілі для малого підприєм-

ництва, що полягають у підвищенні якості наданих товарів і послуг та проведенні зіставної синхронізації з європейськими стандартами.

Визначаючи нагальну потребу адаптації умов функціонування вітчизняного малого підприємства до вимог асоціації з ЄС, сучасними українськими науковцями все більше звертається увага на необхідність проведення компаративного аналізу діяльності МБ в Україні та ЄС і визначення заходів з її синхронізації для забезпечення виживання та розвитку українського МБ. Так, Педченко Н. С. стверджує, що відновлення економічної рівноваги та забезпечення стабільного розвитку країни залежить від прискорення процесів вступу до європейського інтеграційного утворення [9, с. 179], а інтеграція України до європейських структур є стратегічною метою нашої країни, оскільки дозволить реалізувати національні інтереси та зміцнити позиції у світі [10, с. 39]. При цьому Краснокутська Н. С. визначає необхідність подальшого вивчення та переосмислення розбіжностей і особливостей у розвитку підприємницького потенціалу України в порівнянні з країнами ЄС [7, с. 25]. Васільева Д. В. акцентує увагу на тому, що дослідження позитивного європейського досвіду країн, які пройшли етап реформування малого підприємництва, є інструментом усунення диспропорцій на вітчизняних ринках МБ в умовах євроінтеграції, що сприятиме створенню додаткових робочих місць і скороченню безробіття, активізації інноваційних процесів, розвитку конкуренції, швидкого насичення ринку товарами та послугами [2, с. 188]. Турчак В. В. стверджує, що необхідність уніфікації вітчизняного та зарубіжного законодавства сприяла створенню нового формату малого бізнесу [13, с. 39], проте, як влучно зазначає Шмігач О. М, незважаючи на зіставність критеріїв та ролі МБ в Україні та країнах ЄС, малий бізнес у правовому полі України наразі працює на виживання, а не на розвиток і зростання до рівня середнього [15, с. 1026]. Ми погоджуємося з думкою Воронова М. П. і Дихнич І. В., що сучасні економічні реалії, бажання України інтегруватися до світової економічної та політичної спільноти потребують переосмислення основних принципів ведення бізнесу та ролі держави у цьому процесі [3, с. 39]. Проте наразі недостатньо дослідженими залишаються можливості синхронізації української практики ведення МБ з умовами ЄС, а можливості зіставлення досвіду функціонування малого підприємства обмежуються рядом відмінностей у стані та критеріях оцінки діяльності малого підприємства в Україні та закордоном.

Метою статті є дослідження можливостей синхронізації української практики ведення та розвитку малого бізнесу з європейськими стандартами.

Погоджуємося з думкою науковців, що тенденції ведення, розвитку та фінансового забезпечення МБ відстежуються за допомогою ряду ключових по-

казників [2; 3; 7; 13; 15]. Так, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД), оцінюючи доступ малого бізнесу країн до фінансування, проводить дослідження таких показників:

- ✦ розподіл кредитів за розміром фірми;
- ✦ структура заборгованості малого і середнього бізнесу, тобто, частка кредитів, що фінансує експлуатаційні витрати, в порівнянні з іншими інвестиційними потребами;
- ✦ доступ малого бізнесу до отримання кредиту, у тому числі вимоги про застави і вартість боргу;
- ✦ поширеність державних гарантійних програм;
- ✦ роль, яку підприємства і зростання капіталу відрають у фінансуванні малого і середнього бізнесу;
- ✦ проблеми з обмеженнями грошових потоків, такі як затримки платежів;
- ✦ здатність малих і середніх підприємств до виживання в період економічних спадів [17, с. 19].

Вважаємо, що даний перелік показників є неповним, оскільки більше уваги приділяється фінансовим умовам залучення позикових ресурсів у діяльність малого підприємства, у той час як формуванню власних коштів приділено недостатньо уваги. Незважаючи на обмеженість переліку показників, вважаємо, що все ж таки можна порівняти загальні тенденції та провести міждержавні зіставлення ключових показників розвитку малого бізнесу (за показниками кількості суб'єктів підприємства, чисельності працівників, галузевої структури і т. п.). На нашу думку, дослідження можливості синхронізації практики фінансового забезпечення має проводитися за критеріями:

- ✦ *ефективності*, під якою слід розглядати здатність виконувати роботу та досягати необхідного результату з найменшими затратами фінансових ресурсів, часу та зусиль;
- ✦ *якості*, під якою розуміємо сукупність властивостей і характеристик фінансового забезпечення, що додають йому здатність задовольняти обумовлені чи передбачувані потреби;
- ✦ *доступності*, швидкості та вартості залучення фінансових ресурсів;
- ✦ оптимізації структури джерел формування фінансового забезпечення.

Незважаючи на те, що частка малих підприємств у загальній кількості підприємств є достатньо високою як у країнах ЄС, так і в Україні (вони складають 96,8% у загальній кількості суб'єктів підприємства, серед яких 92,4% – мікропідприємства) [12]), проте «якісна структура» малого бізнесу є різною. Так, погоджуємося з авторами звіту «На шляху

до сучасної державної політики у сфері малого та середнього бізнесу в Україні» [8], які у структурі малого підприємництва України виділяють групу «псевдосамозайнятих», під якими розуміють людей, що мають правовий статус «самозайнятих», але насправді аж ніяк не є підприємцями. Зокрема, до них належать співробітники, що реєструються з метою ухилення від сплати податку на доходи і соціальних внесків, а також люди, що займаються податковим шахрайством і відмиванням грошей. Крім того, вважаємо, що до даної категорії слід віднести осіб, які до 2015 р. згідно із Законом України «Про затвердження Порядку надання допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітними підприємницької діяльності» [11] мали можливість отримати відразу всі виплати на розвиток бізнесу на біржі праці в разі відкриття підприємництва. Дану можливість використовували не тільки люди, що планували відкривати власний бізнес, а й особи, які бажали отримати відразу всю суму, оскільки, враховуючи високий рівень інфляції в країні, це було економічно обґрунтованим. Як стверджують автори звіту [8], група «псевдосамозайнятих» займає аж 38% у загальній кількості суб'єктів МБ.

Станом на кінець 2016 р. у сфері малого підприємництва України працювало 42% від загальної кількості зайнятих осіб, з них на мікропідприємствах – 18% [6]. При цьому малий бізнес країн Євросоюзу забезпечує робочими місцями близько 74% зайнятого населення, що складає 89,6 млн осіб [12]. Так, згідно з опитуванням 15579 суб'єктів підприємництва з 18 країн – членів Євросоюзу, проведеним Європейською комісією у сфері доступу малого бізнесу до фінансування [21], 44% зайнятого населення працює у сфері мікропідприємництва, а 30% – у сфері малого підприємництва.

Слід зазначити, що найбільше суб'єктів малого підприємництва країн ЄС акумульовано у сфері послуг – 45% [21] (рис. 1).

Водночас в Україні найбільш популярною сферою малого бізнесу є оптова торгівля. Також велику

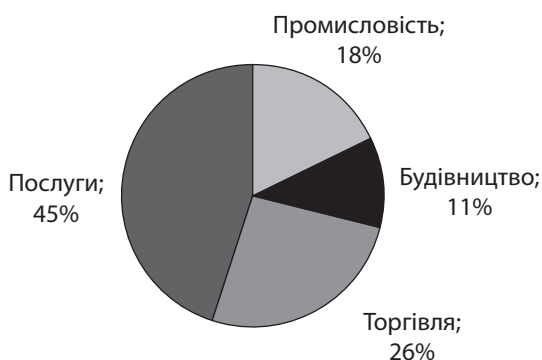

Рис. 1. Структура розподілу малих підприємств країн – членів ЄС за видами діяльності у 2016 р., %

Джерело: складено за даними [21].

частку малих підприємств зосереджено у сфері сільськогосподарського та лісового господарства, а найменша кількість суб'єктів малого підприємства зосереджена в галузі мистецтва, спорту, розваг і відпочинку.

Слід зазначити, що найбільш вагомими викликами розвитку підприємницького потенціалу малого бізнесу України залишаються:

- ✦ інертність місцевої влади в питаннях забезпечення відповідності проектів регуляторних актів вимогам і принципам державної регуляторної політики [1, с. 266];
- ✦ відсутність відомства, відповідального за реалізацію комплексної стратегії розвитку малого підприємництва [14] та проведення консультацій і семінарів щодо зміцнення потенціалу малого бізнесу;
- ✦ несприятливе макроекономічне середовище розвитку (уряд не визначився з пріоритетами щодо стимулювання секторів національної економіки);
- ✦ посилене втручання державних органів влади в економічну діяльність підприємств (створення додаткових адміністративних бар'єрів та висока монополізація окремих секторів економіки);
- ✦ нестабільність реформаторських дій.

Щодо країн ЄС, то основними проблемами, що постають перед суб'єктами малого підприємництва, є: відсутність кваліфікованого персоналу та досвідчених менеджерів та високі витрати виробництва і праці (рис. 2).

Опитування СМП країн євросони стосовно питання «доступу до фінансування» показали, що великий відсоток фірм у Греції (61%), Іспанії та Італії (по 50%), і меншою мірою, в Португалії (40%) вважають її актуальною (7–10 балів за 10-бальною шкалою), тоді як відповідний відсоток у Німеччині та Бельгії становить близько 30%, а у Фінляндії – до 24%. Водночас для 55% фірм Фінляндії, 45% у Бельгії та 43% у Німеччині та Австрії доступ до фінансування не є нагальною проблемою (шкала 1–3) [21].

Практичне формування ефективного та якісного фінансового забезпечення підприємств, у тому числі і малого бізнесу, можливе лише за умови існування сприятливого бізнес-середовища. Воно інтегрує в собі соціально-економічну ситуацію, що охоплює ступінь економічної свободи, наявність податкового примусу, діапазон можливостей щодо формування та використання фінансових ресурсів. Мале підприємство особливо гостро реагує на коливання в бізнес-середовищі, а інколи залежить від негативного впливу настільки, що це призводить до банкрутства та згорання діяльності.

Так, OECD проводить оцінку бізнес-середовища на основі розрахунку індексу фінансових умов ведення бізнесу (показник, що використовується

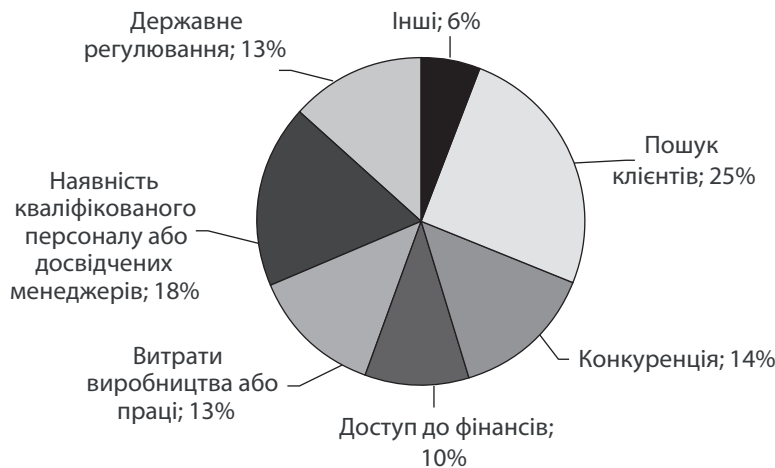

Рис. 2. Структура проблем, з якими стикалися суб'єкти малого підприємництва країн ЄС у 2016 р., %

Джерело: складено за даними [21].

для оцінки впливу грошово-кредитної політики на економічну активність. Він не тільки включає зміни валютного курсу та короткострокові й довгострокові процентні ставки, але й зміни в доступності кредитів для домашніх господарств і фірм, прибутковість корпоративних облігацій та ін.) [18]. Індекс фінансових умов OECD (рис. 3) показує, що в євроні фінансові умови в цілому є сприятливими та мають тенденцію до поліпшення після фінансової кризи 2007–2008 рр.

Що ж стосується України, то оцінка бізнес-середовища, яка проводиться державними установами, досить часто містить елементи суб'єктивізму, що відображається в занадто оптимістичному представленні реальності.

Більш об'єктивними, на наш погляд, є дослідження незалежних від уряду установ і організацій, особливо міжнародних. Так, за оцінкою The Wall Street Journal разом із The Heritage Foundation за індексом економічної свободи Україна знаходиться

серед аутсайдерів і займає 162 позицію серед 178 країн у рейтингу [19]. Більш оптимістичними є прогнози індексу легкості введення бізнесу, розрахованого групою Світового банку [16]: Україна у 2016 р. посідала 80 місце зі 189 можливих.

За індексом конкурентоспроможності, розрахованим за методикою Всесвітнього економічного форуму, Україна займає 79 місце зі 140 країн. При цьому основними проблемами, що перешкоджають розвитку фінансового забезпечення підприємств в Україні, на думку авторів звіту, є: корупція; доступ до фінансування; інфляція; нестабільна політична ситуація. При цьому, розглядаючи ті складові, що, на нашу думку, безпосередньо впливають на рівень розвитку фінансової діяльності малих підприємств, слід відмітити, що найгірші показники спостерігаються по надійності банків, регулюванню фондового ринку, рівню розвитку бізнес-кластерів та доступності фінансових послуг [20].

При цьому Державною службою статистики України проведено дослідження щодо очікувань під-

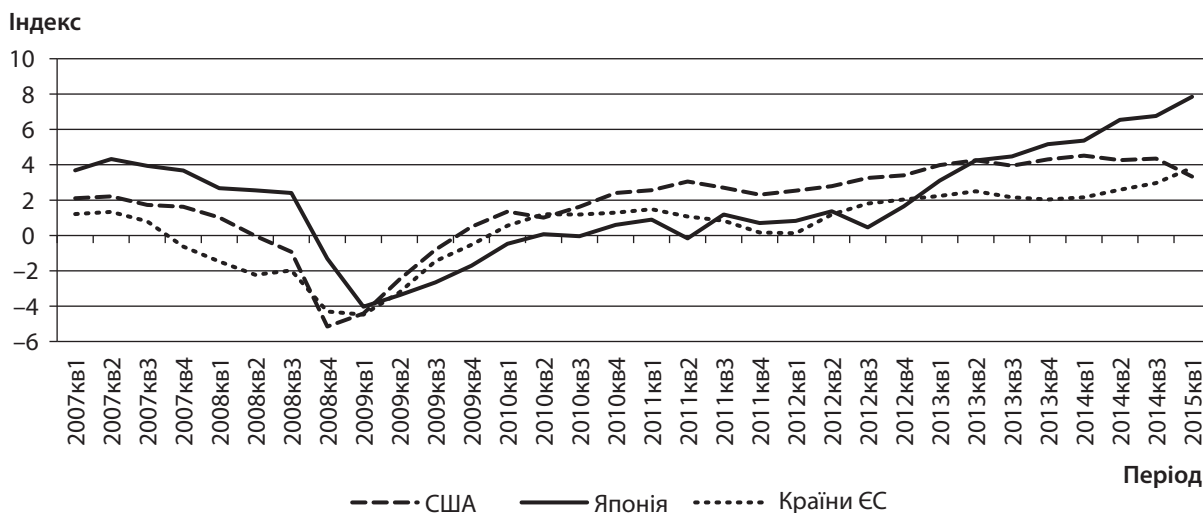

Рис. 3. Динаміка індексу фінансових умов ведення бізнесу країн ЄС, США та Японії у 2007–2015 рр., %

Джерело: складено за даними [17].

приємств у сфері ділової активності підприємств (табл. 1). Результати свідчать, що індикатор ділової впевненості має від'ємне значення в усіх сферах економічної діяльності, окрім торгівлі. Зокрема, значні песимістичні очікування щодо поточного обсягу замовлень на виробництво продукції.

Таблиця 1

Очікування підприємств щодо перспектив розвитку їх ділової активності у 2016 р., %

Показник	2016 р.
<i>Індикатор ділової впевненості (%) у:</i>	
промисловості	-11
будівництва	-30
торгівлі	7
транспорті	-17
послугах	-9
<i>Індикатор ділового клімату (%) у:</i>	
промисловості	1
будівництва	x
торгівлі	x
транспорті	-18
послугах	-9
<i>Оцінка поточного обсягу замовлень на виробництво продукції (%) в:</i>	
промисловості	-42
будівництва	-50
торгівлі	-11
транспорті	-16
послугах	-7

Джерело: складено за даними [6].

При цьому основними проблемами, що перешкоджають формуванню фінансового забезпечення суб'єктів підприємництва малого бізнесу, на думку даних організацій, є відсутність інвестиційної, фінан-

сової свободи, наявність корупції та низький рівень підтримки держави у відновленні платоспроможності підприємств.

Всесвітній економічний форум виділив такі проблеми бізнес-середовища України: корупція; доступ до фінансування; інфляція; нестабільна політична ситуація, ненадійність банків, відсутність регульованого фондового ринку та недостатній рівень розвитку бізнес-кластерів. За індексом конкурентоспроможності, розрахованим даною організацією, Україна займає 79 місце зі 140 країн [22].

Що ж стосується вітчизняних неупереджених досліджень, то учасниками «Національної платформи малого та середнього бізнесу» проведено опитування представників малих і середніх підприємств з усіх секторів економіки та всіх регіонів України (1827 осіб) стосовно об'єктивної оцінки стану бізнес-клімату країни, у тому числі проблем і перспектив діяльності [5]. Результати засвідчили, що найбільші обмеження введення підприємницької діяльності та формування фінансового забезпечення малого бізнесу перегукуються з результатами оцінок визнаних світових організацій і включають: нестабільну політичну ситуацію, війну, високі ставки податків, інфляцію, складне податкове адміністрування, низький попит, несприятливий регуляторний клімат і пов'язану з цим корупцію. Центральний індекс дослідження, «Індекс ділового клімату» в Україні, перебуває на позначці «0,01» за шкалою від -1 до +1 (рис. 4). Така складова індексу, як оцінка поточної ситуації, перебуває на позначці нижче «0». Водночас малий і середній бізнес оцінює довгострокові перспективи змін у бізнес-кліматі досить позитивно: 53% опитаних планують активізувати свою бізнес-діяльність у наступні два роки [5].

Інститутом свобод бізнесу було визначено «Індекс свобод і можливостей підприємництва» [4]. Методика формування індексу полягає в опитуванні українських підприємств через сайт ІБС, Facebook та

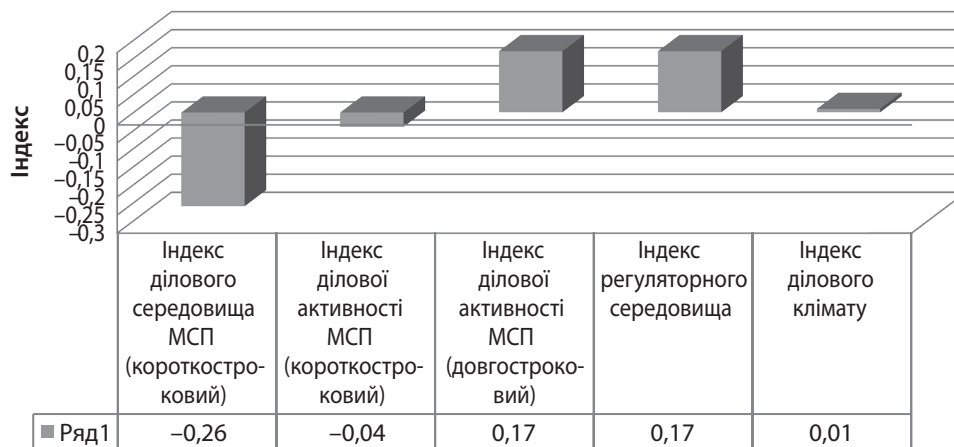

Рис. 4. Індекс ділового клімату України у 2016 р. і його складові

Джерело: складено за даними [5].

цільове е-анкетування. Так, за шкалою оцінювання від -5 до +5, станом на 2016 р. даний індекс має значення -1,38. Основними перепонами до підвищення індексу є: важкість використання кредитних ресурсів; високий рівень податкового навантаження; зарегульованість контролюючої системи; неефективність судової системи; низький рівень підтримки з боку держави та місцевої влади.

Аналіз, проведений для суб'єктів підприємництва малого бізнесу України, дозволяє оцінити їх як потужні, достатньо фінансово самостійні об'єкти, що мають перевагу в легкості розпочати власну справу. Сильні сторони сприяють формуванню та розвитку фінансового забезпечення малого бізнесу. Хоча малий бізнес має і значні слабкості, які послаблюють його позиції. Основними з них є важкість конкурування з великими підприємствами, нестабільність отримання доходу, соціальна незахищеність працівників і недосконалість державного регулювання МБ.

У цілому пряме порівняння процесів ведення, розвитку та політики фінансового забезпечення малого бізнесу України із зарубіжними країнами засвідчило, що малі та мікропідприємства України зростають повільніше та є менш прибутковими, ніж їх європейські аналоги. Незважаючи на наявний потенціал до зростання бізнесу, створення нових місць та впровадження інновацій, економічні та правові умови діяльності малого бізнесу значно нижче середнього міжнародного рівня. Узагальнення досліджень вищенаведених міжнародних організацій свідчить про єдність у поглядах щодо ключових чинників, що перешкоджають синхронізації практики ведення МБ України та ЄС і впливають на отримання негативних фінансових результатів діяльності суб'єктів підприємництва малого бізнесу: нестабільність законодавства; високий рівень податкового тиску; корупція; відсутність підтримки розвитку з боку державної та місцевої влади; нестабільність та недовіра до банківської системи. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітична доповідь щодо Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». Київ : НІСД, 2016. 688 с.
2. Васильєва Д. В. Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 3. С. 188–196.
3. Воронов М. П., Дихнич І. В. Державне регулювання розвитку та підтримки малого і середнього підприємництва: досвід України та ЄС. *Статистика України*. 2011. № 2. С. 88–92.
4. Індекс свобод і можливостей підприємництва України / Інститут Свобод бізнесу. URL: <http://ibf.com.ua/indeks-svobod-i-mozhlyvostej-pidpryemnytstva-v-ukrayini-u-veresni-2016/>
5. Інформація з офіційного сайту Національної платформи малого та середнього бізнесу. URL: <http://platforma-msb.org/msb-nezadovolenyj-sytuatsiyeyu-ale-nalashtovanyj-optimystychno-doslidzhennya/#prettyPhoto>
6. Інформація з сайту Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Краснокутська Н. С. Підприємницький потенціал України в порівнянні з країнами ЄС. *Вісник КНТЕУ*. 2010. № 1. С. 25–33.
8. На шляху до сучасної державної політики у сфері малого та середнього бізнесу в Україні. URL: <https://fnst.org/sites/default/files/uploads/2016/08/09/smeinukraineukrfinal.pdf>
9. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю. Імплементация зарубіжного досвіду реалізації податкової політики в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2015. № 1 (1). С. 179–187.
10. Педченко Н. С., Лугівська Л. А. Напрями податкової політики України відповідно до євроінтеграційних процесів // Матеріали за 8-а міжнародна научна практична конференція «Динаміката на сьвременната наука 2012», Том 1. Ікономики. Софія : «Бял ГРАД-БГ» ОДД, 2012. С. 39–43.
11. Наказ Мінпраці України «Про затвердження Порядку надання допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітними підприємницької діяльності». від 20.11.2000 р. № 307 (втратив чинність). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0915-00>
12. Развитие малого и среднего предпринимательства. Зарубежный опыт URL: new.mspb.ru/userfiles/files/Sbornik_statei_2015.pdf
13. Турчак В. В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. *Молодий вчений*. 2013. № 1. С. 39–44.
14. Характеристика країн на основі принципів акта з питань малого бізнесу: Україна / Країни Східного партнерства, 2016 рік. URL: <http://www.oecd.org/globalrelations/Ukraine-chapter.pdf>
15. Шмігач О. М. Євроінтеграційні процеси у сфері підприємницької діяльності в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 1026–1030. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/247.pdf>
16. Doing business 2017: equal opportunity for all // A world Bank Group Flagship report. URL: <http://www.doing-business.org/>
17. Financing SMEs and entrepreneurs 2016 / OECD. URL: <https://www.oecd.org/>
18. Guichard S., Haugh D. and Timer D. Quantifying the Effect of Financial Conditions in the Euro area, Japan, United Kingdom and United States / OECD Publishing. Paris, 2009. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/226365806132>
19. Index of economic freedom. The Wall Street Journal in partnership with Heritage Foundation. URL: <http://www.heritage.org/index/>
20. Frolov S., Strilec V. and Balatskyi Ie. Foresight technologies in financial provision of small business in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2017. Vol. 15. No. 1-1. P.200–209. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.15\(1-1\).2017.07](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.15(1-1).2017.07)
21. Survey on the access to finance of enterprises : Analytical Report 2016 / European Commission. URL: <http://www.wsxenterprise.co.uk/survey-on-the-access-to-finance-of-enterprises-safe/>
22. The Global Competitiveness Index 2015–2016 / World economic forum. URL: <http://widgets.weforum.org/global-competitiveness-report-2015/>

REFERENCES

Analitychna dopovid shchodo Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vnutrishnie ta zovnishnie stanovyshe Ukrainy v 2016 rotsi» [Analytical report on the Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine "On the Internal and External Situation of Ukraine in 2016"]. Kyiv: NISD, 2016.

"Doing business 2017: equal opportunity for all". A world Bank Group Flagship report. <http://www.doingbusiness.org/>

"Financing SMEs and entrepreneurs 2016". OECD. <https://www.oecd.org/>

Frolov, S., Strilec, V., and Balatskyi, Ie. "Foresight technologies in financial provision of small business in Ukraine". Problems and Perspectives in Management. 2017. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.15\(1-1\).2017.07](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.15(1-1).2017.07)

Guichard, S., Haugh, D., and Timer, D. "Quantifying the Effect of Financial Conditions in the Euro area, Japan, United Kingdom and United States". OECD Publishing. Paris, 2009. <http://dx.doi.org/10.1787/226365806132>

"Indeks svobod i mozhlyvostei pidpriemnytstva Ukrainy" [Index of freedoms and opportunities of entrepreneurship in Ukraine]. Instytut Svobod biznesu. <http://ibf.com.ua/index-svobod-i-mozhlyvostej-pidpryemnytstva-v-ukrayini-u-veresni-2016/>

"Index of economic freedom" The Wall Street Journal in partnership with Heritage Foundation. <http://www.heritage.org/index/>

"Informatsiia z ofitsiinoho сайту Natsionalnoi platformy maloho ta serednyoho biznesu" [Information from the official site of the National SME Platform]. <http://platforma-msb.org/msb-nezadovolenyj-sytuatsiyeyu-ale-nalashtovanyj-opytmystychno-doslidzhennya/#prettyPhoto>

"Informatsiia z сайту Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy" [Information from the site of the State Statistics Service of Ukraine]. <http://www.ukrstat.gov.ua>

"Kharakterystyka krain na osnovi pryntsyypiv akta z pytan maloho biznesu: Ukraina" [Characteristics of countries based on the principles of the Small Business Act: Ukraine]. Krainy Skhidnoho partnerstva, 2016. <http://www.oecd.org/globalrelations/Ukraine-chapter.pdf>

Krasnokutska, N. S. "Pidpriemnytskyi potentsial Ukrainy v porivnianni z krainamy YeS" [The entrepreneurial potential of Ukraine in comparison with EU countries]. *Visnyk KNTEU*, no. 1 (2010): 25-33.

[Legal Act of Ukraine] (2000). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0915-00>

"Na shliakhu do suchasnoi derzhavnoi polityky u sferi maloho ta serednyoho biznesu v Ukraini" [On the way to modern state policy in the field of small and medium business in Ukraine]. <https://fnst.org/sites/default/files/uploads/2016/08/09/smei-nukraineukrfinal.pdf>

Pedchenko, N. S., and Luhivska, L. A. "Napriamy podatkovoi polityky Ukrainy vidpovidno do yevrointehratsiinykh protsesiv" [The directions of the tax policy of Ukraine in accordance with the European integration processes]. *Dinamikata na svremennata nauka*. 2012, vol 1. Ikonomiki. Sofia: «Bial HRAD-BH» ODD, 2012. 39-43.

Pedchenko, N. S., and Strilets, V. Yu. "Implementatsiia zaru-bizhnoho dosvidu realizatsii podatkovoi polityky v Ukraini" [Implementation of foreign experience in implementing tax policy in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya "Ekonomichni nauky"*, no. 1 (1) (2015): 179-187.

"Razvitiye malogo i srednego predprinimatelstva. Zaru-bezhnyy opyt" [Development of small and medium enterprises. Foreign experience]. new.mspb.ru/userfiles/files/Sbornik_statei_2015.pdf

"Survey on the access to finance of enterprises : Analytical Report 2016". European Commission. <http://www.wsenterprise.co.uk/survey-on-the-access-to-finance-of-enterprises-safe/>

Shmihach, O. M. "Yevrointehratsiini protsesy u sferi pidpriemnytskoi diialnosti v Ukraini" [European integration processes in the field of entrepreneurship in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*. 2017. <http://molodyvchenyi.in.ua/files/journal/2017/11/247.pdf>

"The Global Competitiveness Index 2015-2016". World economic forum. <http://widgets.weforum.org/global-competitiveness-report-2015/>

Turchak, V. V. "Suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy rozvytku maloho biznesu v Ukraini" [Current situation, problems and prospects of small business development in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, no. 1 (2013): 39-44.

Vasileva, D. V. "Aktualni problemy rozvytku maloho biznesu v Ukraini" [Actual problems of small business development in Ukraine]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, no. 3 (2011): 188-196.

Voronov, M. P., and Dykhnych, I. V. "Derzhavne rehuliuвання rozvytku ta pidtrymky maloho i serednyoho pidpriemnytstva: dosvid Ukrainy ta YeS" [State regulation of development and support of small and medium enterprises: experience of Ukraine and the EU]. *Statystyka Ukrainy*, no. 2 (2011): 88-92.